

til

Isfahan, der han ble i to uker. Deretter red han alene over Mardescht
platâet til Persepolis og videre til Schiraz, der han ble i seks uker.

Der

ble han kjent med en svensk lege, doktor Fagergren. Nâr Vambéry skulle
forlate Schiraz ble byen rammet av et kraftig jordskjelv, noe som ogsâ

hadde rammet byen 12 âr tidligere.

Gjennom sin bok om sine opplevelser i Persia og sentral-Asia fikk han
bâde anerkjennelse og god økonomi. Keiser Franz-Joseph av
Østerrike-Ungarn

utnevnte i 1865 Vambéry til professor i orientalske sprâk i Budapest.

Etter hvert kom han i kontakt med den svenske oppdagelsesreisende Sven Hedin
som han hadde en stor korrespondanse med.

I 1912 var Abdu'l-Bahá pâ reise i Europa og i Budapest møtte han
Vambéry, som var en av datidens største orientaler. Som en anerkjennelse
av dette viktige møtet skrev Vambéry et takkebrev til Abdu'l-Bahá. I
brevet priser Vambéry Abdu'l-Bahá for det arbeid han gjør for
menneskehetens

velferd. Han forteller om at han har reist i mange land og møtt mange kulturer
og religioner. Han beklager at forskjellige religioners tilhengere
hater og kriger med hverandre. Han setter derfor meget stor pris pâ det
arbeid Abdu'l-Bahá gjør for â skape fred pâ jorden.

Armin Vambéry døde 15 september 1913.

Kilder:

Vambéry,

Armin (Herman) 1832-1913 av John Boija

The Babi and Baha'i religions, 1844-1944, Some Contemporary Western Accounts,
Moojan Momen

Utdrag fra boken "Resa i Persien" side 214 - 226

Vi höllo vâr morgonrast och intogo vâr frukost vid den af
blott nâgra hus bestâende byn Ali Abbad. Mina tartariska
följeslagare kastade sig genast öfver pomeransträden, sedan de
för nâgra öre fâtt tillâtelse att äta sâ
mycket de förmâdde, och deras lystnad var
sâ stor, att de uppâto de första frukterna med skalen. I deras
hembygd känner man denna frukt blott till namnet, och frukosten i Ali Abbad
kommer
säkert att blifva i oförgätlig hâgkomst hos en hvar af dem,
sâ länge han, lefver. - Jag begaf mig emellertid som. vanligt in ibland
perserna,
afhörde med spänd uppmärksamhet deras samtal angâende
guvernör, schah och turkomaner, och dâ jag dervid erfor att
babi-sektens berömda fästning

Scheikh Taberzi funnes här i närheten, var det med verkligt nöje jag af nâgra ögonvittnens mun hörde omtalas de, strider, som utkämpades af

dessa beryktade religionssvärmare. Babi-sekten är en ovanlig företeelse i Persiens kulturhistoria, och dâ historien om denne beryktade profets uppkomst och undergâng äfven torde vara af intresse för mina läsare, vilja, vi här göra en liten afvikelse frân vârt ämne och medan vâr karavan lângsamt fortskrider pâ sin väg till Sari, berätta hvilken denne Bab var, pâ hvad sätt han vann ett sâ stort anseende och huru han dukade under.

Bab och babis.

I Schiraz lefde âr 1843 en ung mollah vid namn mirza Ali Muhammed, hvilken redan tidigt utmärkte sig i kretsen af sina bekanta genom sin skarpsinnighet, sin hemmastaddhet i de heliga böckerna, sin välljudande stämma samt sina stora talaregâfvor. Härtill kom - äfven den omständigheten, att han sâsom seid i rätt nedstigande led härstammade frân

profetens familj. Den dubbla aktning man Sâlunda bevisade, sâ väl hans personlighet som hans talanger alstrade hos den redan af naturen öfverspända

unga mullah känslor af stark egenkärlek samt en öfverdrifvet hög tanke om sig sjelf. Icke nöjd med den studiekurs, som alla religionslärde i

Persien mâste genomgâ, började han redan tidigt vinnlägga sig om rumuzat, d.v.s. de förborgade vetenskaperna, umgicks mycket med guebrer, judar

och armenier; och dâ han, missnöjd med sakernas gamla skick, alltjemt förjupade sig i grubblerier pâ nâgonting nytt och utomordentligt, och med

inbillningen om sin storhet äfven ville framträda med nâgot

öfverraskande alster af sina själsförmögenheter, hade, den eldige sydlänningen redan

tidigt intagits af den idén att kasta öfver ända islams gamla religiösa lärobyggnad och i dess ställe införa en ny troslära, sâsom vars profet han

dâ skulle uppträda för världen. Att man i den islamitiska östern icke sâ plötsligt kan framkomma med dylika âsigter, inses troligen lätt af litet

hvar, och seid Ali Muhammed visste detta allra bäst. För att betrygga sin framtida makt fick han ej i förtid förderfva sitt rykte som from, nitälskande schiit. Han förde derföre en lâng tid ett strängt, sjelfspåkande lefnadssätt, talade alltid om Muhammed och imamerna som om de varit

föremâl för hans djupaste dyrkan, och för att ännu bättre kunna framstâ sâsom en gudaingifven man, anträdde han till

och med en pilgrimsfärd till Mekka. Derifrån begaf han sig till Bagdad, för att besöka de der i nejden varande heliga schiitiska orterna. Under vägen hade han, alltjemt förstått locka en nyfiken hop af sina landsmän omkring sig. Hans glädjande värtalighet skall hafva gjort underverk, och man berättar att personer, hvilka gingo till honom för att låta undervisa sig i islam, blefvo till den grad bedröfverade af hans ord, att de i hänförelsens hetta knappast märkte, det mollah afledde dem från deras tro i stället för att styrka dem i densamma. Från Tigris' stränder återkommen till sin fädernestad, hade hans reskamrater, hvilka voro hans första anhängare, snart förskaffat, honom en hel mängd proselyter. Öppet talade man ännu icke om grundandet af någon ny religion. Man omtalade blott för hvarandra, att hadschi Ali Muhammed sade helt undersökna saker. Hans hus belägrades derför snart af åttio tusen, på gatan visade han sig alltid med ett stort öfverflöde af allehanda slags folk, så väl mollahs som handverkare och bänder, och efter hvad man berättade mig i Schiraz, utgjorde det allmänna samtalsämnet på den tiden icke så mycket tanken på en ny religion som den dräpande logik, varmed han angrep presterskapets missbruk, samt hans djurfva satser rörande många tvifvelaktiga ställen i den heliga skrift. Att mollahs snart måste blifva hans oförsönligaste fiender, är lätt begripligt. Han förklarades af dem för en kättersk förförare, hvilket likväl blott förskaffade honom ytterligare anseende hos sitt parti, enär de herrskande mollahs icke äro synnerligt väl anskrifne i Iran. Därför han sedermera vid flere offentliga disputationer genom sin oförlikneliga värtalighet bragte de närmsta ulemas till tystnad, och denna seger förskaffade honom den, obestridda öfverlägsenhetens palm, bärjade värdens svärmare snart äfven att framkomma med sina verkliga afsigter. Han lät förstå, att icke blott prästerskapet i Schiraz och Iran, utan att samtliga mollahs i hela islam sväfvade i villfarelse, men att han, som vore i besittning af den sanna trons diamant, snart skulle låta densamma glänsa så, att dess strålar skulle till honom locka de rättrogna från de aflägsnaste trakter och släkte de motspänstige med blindhet. Ja, han gick snart ännu längre; och därför han en gång skulle för sina lärjungar skildra det förhållande, som egde rum emellan honom och den Allsmäktige, skall han på arabiska hafva utropat: "Hu el ilm, ve ena babi hi"

(Han är vetenskapen, men jag är dess port); eller med andra ord: om ni viljen komma till honom, kan det endast ske genom mig. Och dâ han utmärkte sig sjelf med benämningen Bab (port), blef detta snart hans vanliga namn, liksom bekännarne af hans lära kallades babis.

Det är i sanning besynnerligt att perserna, hvilka likväl, efter hvad man vill tycka, äro ifriga muhammedaner och isynnerhet med en sällsynt fanatism hänga fast vid sin sekt, sâ blindt kunde hängifva sig ât den nya profetens, deras föregâende religions grundsatser sâ fullkomligt motsägande, läror, och detta bekräftar allra bäst den af mig ofta frâmställda âsigten, att de trots allt, yttre bigotteri äro österlandets klenaste muhammedaner. Deras eldfängda lynne finner sin tillfredsställelse i det nya och utomordentliga, och om ocksâ endast fâ begrepo grundtanken i den babiska läran och mâhända icke heller brydde sig om att gâ till botten af densamma, blefvo de likväl hennes ifriga anhängare, betraktade hennes stiftare som ett öfvernaturligt väsen samt hedrade honom med titeln hazreti Ala (den högsta högheten).

Myndigheterna i Schiraz, hvilka länge betraktade Babs uppträdande som ett oskyldigt tokeri, kommo till nogare besinning först sedan hans makt fât en betydlig utsträckning. Guvernören mirza Hussein khan beslöt dâ i samrâd med de andliga myndigheterna, att underställa saken hofvet i Teherân, hvarvid man naturligtvis med de möraste färger utmâlade de faror, hvarmed den kätterska seidens uppträdande hotade den sanna religionen. Men Bab, som genast underrättades härom, bragtes deraf icke det ringaste ur sin fattning. Äfven han skref ett bref till konungen och dennes minister, hvori han utfor i bittra klagomâl öfver ulemas förkastlighet och sade det han till följe af gudomlig kallelse vore sänd, att afhjelpa detta onda. Han visste det hans mäktige motstândare skulle försaka honom en svâr strid, men han förlitade sig pâ sin rättfärdiga sak, för hvilken sâ väl han som alla hans anhängare voro färdiga att uppoffra sina lif. Pâ, den tiden regerade den svage Mehemed schah eller rättare sagdt dennes minister hadschi mirza Agazi, hvars besynnerliga idéer om religion, tillgifvenhet för Sofismen*) och märkliga vänskap med guebrerna voro en förargelse för hvarje äkta muselman. Sâ som man kunnat förutse förfor denne minister, trots alla det högre presterskapets intalningar, icke blott icke med tillbörlig

stränghet mot den reformatoriska seiden från Schiraz, utan enligt
myndigas
påställe beskyddade han denne i hemlighet. I stället att
reda honom ur vägen, dödade han honom till hus-arrest, hvilken milda
behandling gaf
hans anhängare ny vind i seglen, så att de, genom honom omvändas antal
tilltog med hvar dag. Äfven Bab uttalade sig nu allt tydligare och
bestämdare angående beskaffenheten af sin sändning; och så, han
snart återfick sin frihet, blef han i stånd att utbreda sin lära
icke blott i sin
närmaste omgifning utan äfven till alla delar af riket genom utsända
apostlar. Bland dessa sistnämnda var en viss mollah Hussein Buschrevi
den mest framstående; ty äfven hans fiender erkänna hans store
talanger. Från Khorasan, der han tillbragt sina ungdomsår med
religionsstudier
och kasuistik, kom han till Schiraz, gjorde der bekantskap med den högsta
höggheten samt blef genast, en af dennes verksamaste och
ifrigaste medhjelpare. På återresan till sin hembygd uppträdde
han offentligt så väl i Isfahan, der han förfärdade sig ett
betydligt antal
anhängare, som äfven i Kaschan och Teheran, der han väckte ett
så stort uppseende, att till och med konungen önskade se honom.
Äfven denne och
hans minister öfvertalade han omvända, i det han åter dem öfverlemnade
ett exemplar af Babs nya religionsbok. Enligt grefve Gobineaus utsago skall han
ibland annat äfven fästat deras uppmärksamhet på, att man med afseende
på den alltjemt viktigare blifvande beröringen mellan Iran och
Europa
behöfde en sådan religion, hvilken undanröjde sådana
separatistiska idéer som afskyn för frengis såsom orena,
månggiftet, o. s. v och att en
dylik tanke redan hyllats af tre bland central-Asiens store monarker nämligen
stormogul schah Akkbar, schah Ismael och Nadir schah. Bab
syftade nu ingenting, annat än en dylik sammansmältning, och konungen
skulle kröna sig med en evinnerlig ära, i fall han understödde honom
häruti. Mehemed schah, som var en österlänning af äkta skrot och korn,
hvilken bäst tyckte om att sakerna fingo gå sin vanliga gång,
eftersträfvade helt, andra saker än dem mollah Hussein lofvade honom. Han
ville blott blifva qvitt de häftiga giktplågor hvaraf han pinades, han
ville hafva lugn; och utan att vara uppfylld af någon synnerlig
förbittring emot Babs uppträdande, voro dessa vidtgripande, oroande ord
tillräckliga, för att man lät mollah Hussein förstå, att i
fall han icke genast jemte sina anhängare lemnade Teheran, skulle det
gå honom illa.
Han aflägsnade sig äfven, men det dagalagda motståndet stegrade
blott hans ifver, och hvarhelst han kom i landet, omvände kraften af hans tal

många till den nya läran. Han betraktades som den andre personen näst Bab och kallades den hölsta hölghetens vikarie.

Utom mollah Hussein gafs det äfven två andra personer, hvilka voro de främligaste utbredarne af den nya läran. Den ene hette hadschi Muhammed Ali Barfuruschi (emedan han härstammade från Barfuruschi i Mazenderan) och den andre var et fruntimmer från Kazvin, hvars egentliga namn var Zerine Tadsch men af Bab utbyttes mot Gurret-yl-Ain, det vill säga hölgonblende. Underbara saker berättas om detta fruntimmers skönhet och själsrenligheter. Hon var dotter till en mollah, hade redan tidigt vinnlagt sig om teologien och blef sedan hon omfattat den nye profetens lära, en af dennes ifrigaste bekännare. Oaktadt alla fadrens, morbroderns och makens böner övergick hon öppet till den nya religionen, visade sig utan slöja på offentliga platser och förkunnade överallt hölgt den lära, om hvars förtäfflighet hon var övertygad i sitt innersta. Detta var en sällspord reelse inom Irans islamitiska värld att se en skön ung fru med en sällsynt dygdig karakter, icke blott bildad utan till och med lärd, genom omkring obeslöjd; också var det ej underligt, om hennes apostoliska uppträdande hade en utomordentlig verkan.

Dessa tre delade emellan sig hela, Irans omvändelse och det är i, sanning, märkvärdigt, huru styrelsen väl under Mehemed schahs senaste regeringsår som äfven i början af Nasred-dins tronbestigning med lugn och sanning, hurusom Bab genom sina agitatorer underminerade landet, i alla riktningar, huru han genom sina nya läror utöfvede tvädrägt icke blott emellan folk och myndigheter, utan äfven emellan de särskilda medlemmarna af en och samma familj, och sålunda stiftade ofog, ja, huru han sålsmåningom förberedde Iran till en storartad revolution. De förtäffligheterna utbröt i Khorasan. Mollah Hussein, som der stod i spetsen för de nyomvända, gaf regeringen mycket att sköta, ehuru hon förut var fullt upptagen med att dämpa salarernas uppresning. Både i Mesebed, och Nishabur kom det till och med till ordentliga gatustrider. Ifrån det öfverblick de antogo den nya läran, voro babis äfven ursinniga försvarare af densamma, och mollahs och fredliga kämpar, hvilka förut endast sällan handhaft vapen, förvandlades till tappra krigare genom nitet för den nya religionen. I Khorasan kunde mollah Hussein Buschrehi likväl icke vinna någon synnerlig utsigt på något stort anhang. Han drog sig därför med de sina tillbaka till Mazenderans berg, der hans

bemödan den krönten, af en
lysande framgång. Ty knappt hade han varit der några veckor,
förrän en sådan hop människor slöt sig till honom, att
guvernören, som sig ur
stod att försvara provinsen, snart måste skicka till
Teheran med anhöllan om hjälp. Ett ordentligt fälttåg
öppnades nu emot den nya sekten. Men
ehuru krigslyckan alltjämt var de svärmiska religionskämparne bevägen,
tvingade öfvermakten dem likväl att draga sig tillbaka, och det
icke
är någon brist på smyghål i det skogbevuxna och bergiga
Mazenderan, hade de utvalt den vägen mellan Sari och Barfuruschi
befintliga
vallfartsorten Scheikh Tabersi till sin vapenplats. Mollah Hussein, hvilken
fortfarande stod i spetsen för dem, lät befästa stället. Grafvar
uppkastades och inom kort tid hade de stridbara babier sätts
rikligt med proviant, att de ansågo sig för en lång tid der
kunna trotsa sina
fienders angrepp. Härifrån bedrefs nu äfven omvändelseverket allt
ifrigare i provinsen. De båda anförarne, mollah Hussein Buschrevi
och Muhammed
Ali Barfuruschi voro outtröttliga i sitt nit, och man berättar äfven
underbara saker om den blinda lydnad, hvarmed deras befallningar verkställes.
De sedermera kringrända och hordt ansatta måste
utsvära lidanden, visade de äfven en beslutsamhet och ett
doförakt, som endast ett
öfverspänt religionsnit för frambringa hos
österlänningarne. I början gjorde babier flera lyckliga utfall,
hvarvid de anställde ett stort
nederlag bland de belägrande; och de grymheter, som vid dylika strider
öfmsidor utfvades, skildras än i dag i Mazenderan med de
rysligaste
färger. Efterhand hopsmälte likväl de vilda svärmarnes antal, och det
slutligen mollah Hussein sjelf stupat och de kvarvarande, drifna af hungern,
vågade den sista tviflade striden, lyckades det slutligen de
kungliga trupperna att intaga Scheikh Tabersi, ehuru de öfver
hopar af
försvararnes lik kunde bana sig en väg till denna deras sista
tillflyktsort.

Under det hela Iran med spänd uppmärksamhet följde den kamp, som
slunda pågick i Mazenderan, lefde Bab sjelf i Schiraz, der
han instängd i sitt hus, umgicks med endast några, om icke med
öfverjordiska andar, som hans anhängare påstod; och verkligen
måste han icke nu på
fullt allvar hafva trott på sannfärdigheten af sin sändning; ty'
märkvärdigt blifver det alltid, att medan han satt der i stillhet, utbredde

hans

lära sig allt mer till alla delar och bland alla klasser i det stora riket. Ty det var icke blott bönder som antogo hans lära, utan äfven ganska mânga prester, och till och med Persiens judar visade benägenhet för densamma. Mycket bidrog väl till densammas utbredning, att det fanns kraftiga män bland hennes förste förskämpar, sâsom mollah Hussein Buschrevi, som till och med vâgade trotsa sjelfva schahen; och de talrika nederlag som tillfogades de kungliga trupperna, voro den nya lärans vältaligaste underverk.

Knappt var man likväl genom väldiga blodströmmar blifven herre öfver upproslâgan i Mazenderân förstriden med föga mindre förbittring uppflammade pâ ett annat ställe. Detta var Zendschan, hufvudstaden i det väl befolkade distriktet Khamsa, der en viss mollah Muhammed Ali Zendschani med samma förvânande energi, som hans med-apostel i Mazenderân, anförde befolkningen först emot ortens guvernör och sedan emot en betydlig frân Teherân utsänd truppstyrka. Man varseblifver ännu i dag spâren efter den förödelse, som denna fruktansvärda kamp anställde öfverallt i Zendschan. Förskansade i nämnde stads citadell kämpade babis, hvilka till mesta delen bestodo af fredliga borgare, med oerhörd förbittring och gjorde underverk af tapperhet, tills slutligen äfven de efter en förtviflad kamp dukade under för de kungliga truppernas

öfvermakt. Vid en af dessa strider blef mollah Muhammed Ali svârt sârad och dâ han efter flere dagars lidanden kände sitt slut nalkas, församlade han de för nämsta bland sina anhängare kring sitt dödsläger, gaf dem under kanonernas dunder sina sista föreskrifter och uppmanade dem att icke lâta hans död afskrämma sig, utan göra fienden motstând sâ länge de förmâdde röra en lem. Han visade dem för öfrigt att detta icke vore nâgon sâ

särdeles stor hjeltedat; ty hvad honom beträffade, skulle han efter 40 dagar ânyo uppstâ och de sjelfva skulle finna döden vara föga svârare. Han uppmanade leende en hvar af de närvarande att visa sig glada och frimodiga; ty ingen bör blifva nedslagen öfver dylika öfvergâende missöden. Och dermed uppgaf han andan. Han begrofs i sina kläder med svärdet vid sidan. Men saknaden af hans uppmuntrande närvaro i de stridandes leder blef snart märkbar. De kungliga trupperna gjorde allt större framsteg, och

då; Babs fanatiska anhängare till slut så;go sig n;dsakade att nedlägga vapnen, nedh;ggos de på; det grymmaste oaktadt den utlofvade pardonerna.

Äfven på; andra punkter f;ref;llö mindre betydande upplopp; och då; styrelsen derf;re nu anså;g det vara h;g tid att rycka upp

detta onda med roten, blef profeten från Schiraz tillf;ngatagen i sitt eget hus och jemte två; af sina trognaste anhängare insatt på; citadellet i

Täbriz. Här inställdes han f;rst inf; en talrik f;rsamling af stadens f;mämsta skriftlärde, hvilka skulle f;rklara hans lära f;r falsk, f;r att på; detta sätt tillintetg;ra hans anseende i befolkningens &gon. Bab bestod den häftiga kontroversen med mycken talang och själsnärvaro, men då;

afsigten dermed endast var att på;dyfla honom grofva villfarelser, så; hjälpte alla hans ansträngningar till intet och han d;mdes till d;den så;som

kättare, uppviglare och rebell emot konung och religion. F;r att, &fvertyga världen om profetens d;dighet, lät man verkställa afrättningen med

all m;jlig offentlighet. Hans begge trogna lärjungar beledsagade honom på; den sista färden. Den ene, vid namn Aga Seid Senveizi, nedf; till jorden utmattad af plå;gor och qual och grät bittert. Man lofvade honom straffl;shet, om han ville afsvärja den nya läran och skymfa Bab.

&fverväldigad af smärtan lät han &fvertala sig att spotta sin herre och mästare i ansigtet, hvarpå; han f;rsattes i frihet. Han flydde nu till

Teherån; men hans å;nger gjorde honom derpå; till en ännu ursinnigare babi, hvarf;re han också; sedermera fick lida en den rysligaste martyrd;d.

Men den andra lärjungen f;blef stå;ndaktig, hvarf;re hanjemte sin mästare uppställdes emot en mur, f;r att jemte denne skjutas. Begge voro

fastbundna, med rep, och man f;reställa sig å;skå;darnes f;rvå;ning, då; efter de skott som ett helt kompani aflossade på; delinqventerna, man så;g

profeten Bab sjelf oskadd framträda ur krutr;ken. Kulorna hade på; ett nästan otroligt vis afslitit alla de tå;g, hvarmed han var fastbunden, utan

att det ringaste hafva skadat honom sjelf; och då; han ett stycke derifrån så;g ett vakthus, sprang han dit det mesta han f;rmå;dde.

Hade Bab haft tillräcklig själsnärvaro f;r att i detta &gonblick

af allmän häpnad, för den stora hopen af âskâdare framställa sig sâ som den der blifvit räddad genom ett gudomligt underverk, är det alls intet tvifvel underkastadt, att hvarken trupperna, eller konungen eller nâgon annan makt skulle för andra gângen kunnat lâta dödsstraffet gâ i verkställighet öfver honom. Men de sista timmarnas qval hade beröfvat honom all sin själsstyrka. Han blef fasttagen för andra gângen fastbunden och ehuru man nu endast med svârihet kunde fâ personer som ville skjuta pâ honom, gjorde likväl denna nya salfva ett slut pâ hans lif. Han sjönk ihop, och för att lâta folket för vissa sig om hans död, släpades hans lik i tre dagar omkring alla gator.

Men fastän Bab nu sâledes var död, var det likväl sâ lângt ifrân att hans anhängares nit utslocknade med hans frânfälle, att det tvärtom uppflammade med för dubblade raseri af kärlek till den fallne martyren och af hämd mot hans bödjar.

Den unge konung Nasr-ed-din schah, som man alltjemt eggade att pâ allt sätt för följa babis, lät ocksâ alla upptänkliga grymheter utöfvas mot dem, hvilkas hämdkänsla derigenom endast ytterligare stegrades sâ, att monarken sjelf endast med knapp, nöd undkom ett försök mot hans lif, som gjordes af nâgra beslutsamma sektanhängare. Tid efter annan uppdyka alltjemt nya rykten om sammansvärjningar och mordförsök af denna hemliga sekt, och den svagaste misstanke är tillräcklig att bringa hela familjer om lifvet. Sâ som en oerhörd tortyr anses till och med af perserna sjelfva en viss Suleiman khans afrättning, hvilken öfvertygades om att vara hufvudman för förenämnda sammansvärjning och derföre dömdes till döden. Pâ denne, som var en fetlagd man, gjordes pâ fyra ställen i bröstet djupa skâror, i hvilka man stack brinnande vaxljus, hvarefter han fördes sâ länge omkring i bazaren, tills allt vaxet blifvit för tärtdt och veken sedan mâste söka näring ât lâgan i delinqventens kringflytande fett. Derpâ fästades tunga, glödheta hästskor under fötterna pâ honom, hvarefter han ânyo fördes omkring och slutligen bröt man alla tänderna ur munnen pâ honom och inslog dem i form af en halfmâne i hans hufvudskâl. Dâ först dog han. Men det var icke blott män utan äfven qvinnor och barn, som sâlunda med sällspord stoicism uthärdade martyrdöden för sin tros skull.

Många ville man rädda, i det man, uppmanade dem att afsvärja sina villfarelser; men sällan eller aldrig lyckades det att göra någon babi till affälling från sin tro. Ty den enligt deras sigt var ett efterlängtade slut, en blott öfvergående smärta, hvarur de snart åter skulle uppvakna, eftersträfvades den af många på allt möjligt vis, och öfvermåttan lyckliga skattade sig de, hvilka af sina andliga förnärade erhålloda sådana uppdrag, hvarigenom de kunde hoppas förvärfva martyrkronan.

Sedan vi nu yttrat oss skriftligt om babis själfva, kan läsaren med fog äfven fordra att få veta något om deras lagbok eller andan af den lära, hvilken inom skort tid förskaffat sig många anhängare och, oaktadt alla möjlig utrotningsförsök, än i dag i Persien räknar om också

blott hemliga bekännare. Jag har under mitt vistande i Persien, hört mycket talas om den nya sektens kanun (lagbok), hvilken Bab själf skall hafva författat och hvaraf en äkta kopia skall finnas i kungliga biblioteket i Teheran. Ja, på senaste tiden skall till och med en afskrift deraf hafva afsändts till Petersburg. De afskrifter deraf, som möjligtigen kunna finnas i enskiltes ägo, äro ytterst hemliga, ty ryktet om en dylik besittning kunde blifva ganska farlig för dess ägare, och han derigenom lätt kunde räkna i misstanke att vara en babi; också ingen tillstånd sig vara ägare till en dylik bok. Likasom själfva bärckerna sålunda äro förborgade som möjligt, svärfvar äfven ett stort dunkel angående den nya lärans egentliga vetenskapliga grundval. Somliga påstå, att Bab predikat egendoms-gemensamhet, förnekade koran och alldeles förkastat alla islams skrifter. Andra säga ännu längre och berätta, att han velat återstadkomma ett mellanting mellan den fornpersiska och kristna religionens läror; sannolikast synes mig likväl den uppgiften, enligt hvilken Bab med godkännande af den af Muhammed uppställda profetljoden, endast till vida, skiljt sig från honom, att han icke kallar (den arabiske religionsstiftaren den siste profeten, utan anser en fortsättning af de tid efter annan inträdande gudomliga sändningarne för honom; och åter; menskligheten efter Muhammeds tid återter förskjunit i synder, har det behagat Gud att sända honom, för att undervisa de syndfulla människorna om hvad deras frid tillhörde och uppmana dem till att

omvända och bättra sig.

Såsom profet berättar han skildra gudomspersonens egenskaper, en afhandling som bär många spår af att han varit i nära beröring med kristne och guebrier. Han följde derefter till stadgarna för det nya religionssamfundet, hvars ledning han uppdrager ett visst antal prester. Några helgedomar gifves det icke, utom babi-sektens martyrers grafvar. Äfven kible eller det stadgande, hvare det är en moslem beskrifvet att han vid tiden skall vända sig till, der Jerusalem eller Mekka är beläget, har han utelemnat. Babis behöfva ej afhjälla sig, frångå rusgifvande drycker eller några för en muhammedan eljest förbjudna födoämnen, samt äro med ett ord fritagna från alla de ytterligheter, som Muhammed oafvisligt lagt sina anhängare. Med mycken stränghet förfar han likväl mot dem, som icke tillhöra hans sekt. Af dessa för man icke begära någon miskund, således icke heller hafva någon med dem. De icke ega något, följaktligen måste de beröfvas alla sina egodelar, hvilket naturligtvis var en stark lockelse för de vinningslystna perserna. Endast folket och presterna ega del i bytet; konungen och myndigheterna spela överallt en underordnad roll. Några skatter eller andra utskylder behöfva icke erläggas. Icke utan intresse äro hans skrifter angående äktenskapet, hvilket han lägger en hvar såsom en pligt; och om han också tilltalar mannen att taga sig en andra hustru, så tillräder han likväl ingen att gifva sig det, och anser för öfrigt månggifvet såsom mycket skadligt. Dessa skrifter skola hafva varit orsaken till att så många kvinnor blefvo hans ifriga anhängare. Han tillät dessa senare äfven att bortlägga slöjan. De fingo liksom karlarna visa sig överallt och hafva i allmänna lifvet enahanda rättigheter som dessa.

Babis heliga bok innehåller således en brokig blandning af godt och ondt, af besynnerligt och märkvärdigt. Sjelf har jag ej kommit i tillfälle att se någon af dessa så kallade kanuns (lagböcker), och de spridda upplysningar jag här derom lemnat, har jag dels hemtat ur persernas egen mun, men dels äfven ur Gobineaus afhandling rörande detta ämne i hans arbete 'Les religions et les philosophies dans l'Asie centrale.' På mig har likväl såväl Bab som hans lära icke gjort intrycket af någon allvarligt menad reform, eller någon verklig hänförelse. Under min lifvariga beröring med österlänningarne tror jag mig hafva funnit såsom

jag äfven ofta anmärkt på; dessa blad, att de hafva en stor benägenhet att öfverge,; frän den ena ytterligheten till, den andra. Under mitt vistande i Konstantinopel uppträdde i Turkiet tvä; dylika profeter. Men begge blefvo af den vaksamma turkiska regeringen genast häktade och rjda ur vägen. I alla islamitiska länder uppdyka tid efter annan några öfverspända hufvuden, hvilka med uppjudandet af hela sin rika fantasi öfver en kort tid bemäktiga sig den allmänna uppmärksamheten. Under en tidpunkt af oreda är det mycket lättare öfver dem att öfverskaffa sig anhängare; men der det blott finnes en skugga af regering, blifva de såsom farliga öfver den bestände ordningen på; ett eller annat såsom gjorda oskadliga. Och dä; vissa lyckliga tillfälligheter, hvilka i hög grad bidragit att öfverviga vissa reformatorers och profeters namn, endast äro sällsporda, och öfversterlänningen, oakadt sin öfvergonblickliga hänförelse, likväl med seghet hänger fast vid sina gamla inrättningar, är det lätt begripligt, det de alltjemt öfvernyo uppdykande profeternas verk endast sällan öfverlefver dem sjelfva.

* Såsom benämnes en af öfver;skilliga muhammedanska anakoreter, hyllad mystisk troslära, enligt hvilken allt i denna världen synes såsom identiskt, och menniskan är en emanation från gudomen, med hvilken hon sträfvar att öfverterfövernas.

© Copyright 1869, Lund (Sweden)

METADATA

Views8342 views since posted 2010-07-11; last edit 2025-03-30 01:59 UTC;

previous at archive.org.../vambery_resa_persien

Language

Swedish

Permission

public domain

Share

Shortlink: bahai-library.com/3773

Citation: ris/3773

select Collection:

Archives

Articles

Articles-unpublished

Audio

Bibliographies
BIC
Biographies
Books
Chronologies
Compilations
Compilations-NSA
Compilations-personal
Documents
East-asia
Encyclopedia
Essays
Etc
Excerpts
Fiction
Glossaries
Guardian
Histories
Introductory
Letters
Maps
Music
Newspapers
NSA-documents
NSA-letters
Personal
Pilgrims
Poetry
Presentations
Resources
Reviews
Scripts
Software
Statistics
Study
Talks
Theses
Transcripts
Translations
UHJ-documents
UHJ-letters
Video
Visual
Writings

home
sitemap

[series](#)

[chronology](#)

[search:](#)

[author](#)

[title](#)

[date](#)

[tags](#)

[adv. search](#)

[languages](#)

[inventory](#)

[bibliography](#)

[abbreviations](#)

[links](#)

[about](#)

[contact](#)

[RSS](#)

[new](#)

— Resa I Persien (Used by permission of the curator)